

Modern Türklük

Araştırmaları Dergisi

Cilt 18, Sayı 1 (Mart 2021), ss. 79-114

DOI: 10.1501/MTAD.18.2021.1.6

Telif Hakkı©Ankara Üniversitesi

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

MAKALE

Prof.Dr. Zeynep Korkmaz ile *Nutuk* Üzerine Söyleşi

Halil ÖZCAN

Başkent Üniversitesi (Ankara)

ÖZET

Nutuk, bağımsızlığı ve özgürlüğü karakter edinen dâhi bir liderin akıl ve bilim rehberliğinde; vatanına olan sevgisi, milletine olan inancı ile, sabırlı, sağduyulu, öngörülü, örgütleyici ve birleştirici özelliği ile tarih yaparken gösterdiği özeni, tarih yazarken de göstererek belgeleriyle sebep sonuç ilişkisi içerisinde anlatan emsalsiz bir eserdir. *Nutuk*'un güncelliği olayların belgelere dayalı olmasıyla birlikte sorunları kuvvetli bir muhakeme ile sebep sonuç ilişkisi içerisinde incelenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu anlamda *Nutuk*, yazarı ile eserinin birbirini kıymetlendirdiği tarihi bir kesittir.

Nutuk, yok edilmek istenen bir milletin, işgal edilmiş olan vatanını, terhis edilmiş ordusuna, düşmanla işbirliği yapan hükûmetine rağmen bir lider önderliğinde verilen onurlu bir var olma savaşının anlatımıdır. Atatürk, akıl ve bilimi kendine rehber edindiği gibi takipçilerine de manevî miras olarak bıraktı. *Nutuk*'un sonunda Gençliğe Hitabe ile en kıymetli eseri olan Cumhuriyeti de gençlere emanet etti. Akıl, bilim temelinde gençlik, çağı yakalama dinamik ideali içerisinde olacağı için *Nutuk*, her zaman güncelliğini koruyacaktır. Biz de *Nutuk*'un içerdği konuların 100.yılında *Nutuk*'a dikkat çekmek için *Nutuk*'u sadeleştirerek

günümüz Türkçesine ikinci kez aktaran, asırlık bilim  ınarı olan Prof. Dr. Zeynep Korkmaz ile bu konuda bir s yleşi yaptık.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Nutuk, Gen li e Hitabe, Atatürk, S yleşi, Zeynep Korkmaz

ABSTRACT

The *Nutuk* is a unique masterpiece put into words in line with science and wisdom, through documents and cause and effect in history by a genius leader, who embraced independence and freedom in his character and who with a deep trust and passion for his country marked the history. Accordingly, the *Nutuk* is a reflection of the same care and precision he displayed when he marked the history by his foreseen, organized and unifying character. The *Nutuk* validity, in addition to its fact that the events are based on documents and the proofs, is due to its analysis of the problems in a cause and effect relationship with a strong reasoning. In this sense, The *Nutuk* is a historical section, where the author and his work value each other.

The *Nutuk* is an expression, for its existence, of an honorable struggle of a nation that is aimed to be destroyed, under the leadership of a leader, despite the nation's occupied homeland, its demobilized army, and its government cooperating with the enemy. Atatürk, as well as taking him as a guide, left the logic and the science as a spiritual legacy to his followers. At the end of the *Nutuk*, he handed over the Republic, which is his most valuable work, to the youth with his "Address to the Youth." Since the logic on the basis of science will be in the dynamic ideal of youth for the modernization and its adaptation to the technological age, *Nutuk* will always alive. To pay attention to the *Nutuk*, in its 100th anniversary of the topics covered, we had an interview with Prof Dr. Zeynep Korkmaz on this subject who updated it second time into present Turkish.

KEY WORDS

Nutuk, Gen li e Hitabe, Atatürk, S yleşi, Zeynep Korkmaz

1. Giriş

Nutuk, Türk vatanının işgalden, Türk milletin'in esaretten, Türk vatan ve milletin'in Ortaçağ karanlığından kurtarılmasının belgelere dayalı anlatımıdır. *Nutuk*'ta geçen her üç eylemin ortak lideri olan Gazi Mustafa Kemal Atatürk, tarihin akışını değiştirme gücüne sahip bir liderdir. Lider, çökmekte olan bir devletin kurmay subayı olarak önce Çanakkale'yi geçilmez kılmak suretiyle, Osmanlı Devleti'nin yıkılışını önleyerek askerî dehasıyla tarih sahnesine  ıktı. Ancak, liderin Çanakkale başarısı, temelleri  r y en bir devletin parçalanmasını engelleyemedi. Devletin yönetim ve sorumluluk makamında bulunanların  ng r s zl kleri de buna eklendiğinde   k ş biraz daha hızlandı. I. Dünya Savaşı sonrası imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması, savaşın silahlarını susturmak yerine, savaş içerisinde ele geçirilmeyen hedeflere ulaşmak, Türk yurdunu parçalayarak Türk milletini esaret altına almak için İngiltere'nin başını çektiği galip devletlerin büyük bir tuza ıydı.

Nutuk, 19 Mayıs 1919 günü liderin Samsun'a çıkmasıyla başlar ve direniş

ruhunun eyleme geçmesiyle devam eder. Burada bir konuya dikkat çekmek isteriz. Ancak liderin direniş ruhunu Suriye-Filistin Cephesindeki 7. Ordu Komutanlığı sırasında görmek mümkündür. Halep'te iken, savaşın Türkler için tüm mevcudiyetini kaybetmesine varacak kadar tehlikeli sona yaklaştığını gördü. En seri ve kesin çarelere başvurabilmek için Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'nın 14 Ekim 1918'de kuracağı yeni kabinede ordunun komutasını (Harbiye Nazırlığını) istedi (Kocatürk 2007: 113-114). Eğer Harbiye Nazırı olabilseydi, hiç şüphesiz, direnecekti. Biliyoruz ki, 7. Ordu Komutanı ve Yıldırım Ordular Grup Komutanı olduğunda da direnişi eyleme geçirmekten geri kalmadı.

Lider, 26 Ekim 1918'de Katma'da İngilizleri durdurarak Türk süngüleriyle Misak-ı Milli'nin güney sınırını çizdikten sonra hattın gerisini kontrol için geldiği Kilis izlenimlerini *"İlk ayak bastığım Türk şehrindeki bu uyanıklığa cidden hayran kaldım. Ve bir daha iman ettim ki bu millet asla ölmeyecektir. Var olun Aziz Kilisliler..."* sözleriyle ifade etti. Çünkü kendisinin Kilis'e geleceği telgrafi ulaşmadan buraya geldiğinde Kilislileri şehirlerini korurken görmüştü. Bu durumdan çok memnun olduğu için Kilislileri direniş için cesaretlendirerek halka silah ve cephane yardımında bulunacağını ifade etti. Ayrıca Katma İstasyonunda karşılaştığı Ali Cenani Bey'e *"Teşkilat yapın! Kendinizi savunun! Ben istediğiniz silahları veririm"* dedi. Bunun yanı sıra Antep ve Maraş gibi yerlere de silah dağıttıktan sonra Kilis'ten Adana'ya geçti (Beşe 2009:49-50). Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmadan önce lider, halktaki cevheri görerek onlarla bir direniş ruhu oluşturmaya başladı.

Çanakkale'de Anafartalar Grup Komutanı olarak ünlenmişti. Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmadan hemen sonra Adana'da 31 Ekim 1918 günü Yıldırım Orduları Grup Komutanlığını devraldığında tekrar tarih sahnesine çıkarak kısa sürede direniş ruhunu hayata geçirmeye başladı. Anafartalar Grup Komutanlığından Yıldırım Ordular Grup Komutanlığına atanması da liderin I. Dünya Savaşındaki başarısının zirvesiydi. Nitekim Liman Von Sanders, Mustafa Kemal Paşa'ya Yıldırım Orduları Grup Komutanlığını teslim ederken yaptığı konuşma da bu sürecin bir özetiydi: *"Ekselâns, siz muhabere cephelerinde, Arıburnu'nda, Anafartalar'da çok yakından tanıdığım kumandanısınız. Aramızda gerçi belki hâdiseler ve vakalar da oldu, fakat nihayet bunlar bizi birbirimize daha iyi tanıtmış oldular; kalben dost olduğumuzu zannediyorum. Bugün Türkiye'yi terke icbar olunurken emrin altındaki orduları, Türkiye'ye ilk geldiğim zamandan beri takdîrkârı bulunduğum bir kumandan tevdi ediyorum. Bu umumî felâket içinde bedbahtlık duymamak mümkün değildir; Ben yalnız bir şey ile müteselli oluyorum: Kumandayı size terk ve tevdi etmek! Bu dakikadan itibaren emir sizindir, Ben sizin misafirinizim"* (Harp Tarihi Vesikaları Dergisi (HTVD) 1959 Mart: 43).

Lider, ateşkes antlaşmasını inceledikten sonra, 3 Kasım'da Başkumandanlık

Erkanı Harbiye Riyasetine çektiği telgrafta; bazı maddelerin (Toros Tünellerinin işgalinin ne anlama geldiği ile terhis edilecek kuvvetlere ait teçhizat, silah ve cephane toplanması konularının) açıklığa kavuşturulmasını istedi (HTVD 1959 Mart: 131-132). 3 Kasım günü İşkenderun limanında torpiller temizlendikten sonra şehre bir müfreze asker çıkarması teklif edildi (HTVD 1959 Haziran: 171). Sadrazam ve Harbiye Nazırı A. İzzet Paşa, Fransızların zorla işgal hareketine engel olunmamasını, hatta ateş etseler dahi karşılık verilmemesini bildirdi (HTVD 1959 Haziran: 175). İngilizler, 5 Kasım günü, Halep'in kuzey ve kuzey doğusundaki 7. Ordunun kendilerine teslimini istedi. Lider bu durumda İşkenderun'un işgal edilmesi hâlinde İşkenderun-Halep hattını kontrol edecek olan İngilizlerin 7. Orduyu ve özellikle 20. Kolorduyu kuşatabileceğini değerlendirdi. Buna engel olmak için bir taraftan derhâl 20. Kolordunun gece yürüyüşü ile Isl hiye'ye çekilmesi talimatını verirken diğer taraftan da İşkenderun'un işgaline ateşle engel olunmasına dair şifre telgraf emrini 41. Fırka Kumandanlığına bildirdi. (HTVD 1959 Haziran: 231-232).

Sadrazam ve Harbiye Nazırı Vekili A. İzzet Paşa, İşkenderun'a  ıkacaklara karşı verilen ateş emrinin devletin siyaseti ve memleketin menfaatine kesinlikle aykırı bulunduğu için "bu yanlış emrin" derhâl düzeltilmesini istedi (Kocatürk 2007:117). Lider de böyle bir emri vermeye "yaradılışım müsait olmadığından" kumandayı hemen teslim etmek üzere yerine birisinin tayinini talep etti (HTVD 1959 Eylül: 283-284).

Yıldırım Ordular Grup Komutanı ile İstanbul arasındaki telgraf haberleşmelerinden de anlaşılacağı üzere, lider, Osmanlı Devleti'nin bu mütareke ile kendini, kayıtsız şartsız düşmanlara teslim etmeyi kabul ettiği gibi, düşmanların memleketi (Türk yurdunu) işgali için onlara bir de yardım sözü verdiği kanaatine vardı. İşgallerin önüne geçebilmek için çok kısa zamanda önemli tedbirler aldı. Direniş örgütlemek için Ali Fuat Paşa'yı Adana'ya çağırdı. Halkın ileri gelenleriyle bir araya gelerek onları işgale karşı uyardığı gibi, onlara silah temin edeceğini ifade etti. Savaş nedeniyle orduda istihdam edilen jandarma personelini i  güvenlik için kendi birliklerine iade etti. İstanbul'da Sadrazam ve Harbiye Nazırı olan A. İzzet Paşa'yı antlaşmanın reddedilmesi konusunda uyardı. İşkenderun limanını mayınlardan temizleyerek karaya çıkmak isteyen müttefik askerlerine karşı ateş emrini verdi.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın şaşkınlığı ve karamsarlığının hâkim olduğu bir dönemde, İstanbul H k meti teslimiyetin, İngiltere ve müttefikler hukuksuzluğın ve kural tanımazlığın  neklerini verirken, Adana'da Yıldırım Ordular Grup Komutanı, direniş ruhuyla tarih sahnesine yeniden  ıktı. Liderin *Nutuk*'ta yer almayan bu dönemdeki faaliyetleri aslında *Nutuk*'ta gerçekleştirdiği eylemlerin ve

direnişin bir önsözü niteliğindedir. Atatürk'ün 15 Mart 1923'te Adana'da Türk Ocağı ziyaretinde söylediği; “Efendiler, bende bu milletin kurtuluşu yolunda ilk teşebbüs hissi, bu memlekette, bu güzel Adana’da vücut bulmuştur...” sözü de bu durumu doğrulamaktadır (5 Ocak Gazetesi 2020, Kocatürk 2007: 328).

Atatürk, *Nutuk*'u kendisinin 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmasıyla başlatır. Ancak 19 Mayıs 1919 öncesini de başta gazeteciler olmak üzere yakınındaki insanlara anlatarak *Nutuk*'u tamamlar. Atatürk, yaşamı ile ilgili anı niteliğinde ilk mülakatı 10 Ocak 1922'de *Vakit* Gazetesi Başyazarı Ahmet Emin (Yalman)'a, ikincisini ise 1926 yılının Mart ve Nisan aylarında *Hâkimiyet-i Milliye* (*H. Milliye*) Başyazarı Falih Rıfkı (Atay) ile *Milliyet* Başyazarı Mahmut (Soydan) Bey'e verdi. Bunlara ilave olarak çeşitli tarihlerde yakın çevresinde bulunan Afetinan (2011), Y. Hikmet Bayur (1990) ve Enver Behnan Şapolyo (2018)'ya yaşamından kesitler anlattı. Temmuz 1919'a kadar olan iki sayfalık özgeçmişini *Tasvir-i Efkar* Gazetesi Başyazarı ve sahibi Veli'in isteği üzerine, Sivas Kongresinden sonra 13 Ekim 1919'da (Kocatürk 2007: 169), Sivas'ta iken telgrafla İstanbul'a bildirdi. (Görgülü 1997: 13) Bu telgraf metni de *Nutuk*'un 144 nolu vesikaları arasında yer aldı (Atatürk 1991: 783-787).

Atatürk'ün yaşamını anı niteliğinde ve bir bütünlük içerisinde duyurduğu en geniş kaynak, 1926 yılının Mart ve Nisan aylarında *H. Milliye* ve *Milliyet* başyazarlarına anlattıklarıdır. 13 Mart 1926'da *H. Milliye* ve *Milliyet* gazetelerinde başlayan “Büyük Gazi'nin Hatırat Sahifeleri” yazı dizisi, 15 Mart'tan itibaren Cumhuriyet Gazetesinde de yayımlanmaya başladı. Atatürk'ün anlattığı ve *H. Milliye*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinin yayımladığı hatıratı, 19 Mayıs 1919'a, bir başka ifadeyle, *Nutuk*'a kadar olan dönemi içermesi açısından önemlidir (Görgülü 1997:13-14). 13 Mart 1926'da başlayan 32 parçalık seride Atatürk'ün I. Dünya Savaşı ve görev yaptığı cephelerdeki savaş eleştirisini, Türk ve Alman kumandanlarıyla ve devlet adamlarıyla tartışmalarını, Vahdettin ile Almanya seyahatini, Vahdettin'i kazanma çabalarını, Osmanlı devlet adamlarının basiretsizliğini ve Alman hayranlığını eleştirmesi, Mondros Ateşkes Antlaşması'na karşı tutumunu, işgallere karşı devleti mücadeleye dahil etme çabalarını görmek mümkündür. Bu dönem yeterince öğrenilmeden 19 Mayıs'ın ve liderin ruhunu anlamak pek kolay olmayacak hatta Atatürk'ün Millî Mücadele'yi tesadüfen gittiği ya da görevlendirildiği Samsun'da başlattığı iddiaları bile gündeme getirilebilecektir. Liderin ve 19 Mayıs'ın ruhunu anlayabilmek için kendisinin yayınlattığı *Nutuk*'un öncesi anılarının da *Nutuk* ile birlikte ele alınması gerekir.

Atatürk'ün anılarına örnek olması açısından Almanya seyahatinden bir bölümü aktarmanın faydalı olacağı kanaatindeyiz. Atatürk, Osmanlı Başkumandanlık Vekâletinin, Alman ordusuna dayanılarak mutlaka parlak bir başarıyla son bulacağı

zafer hakkındaki mantıksızlığı anlamaya çalışıyordu. Onun için Atatürk kafasındaki bu soruyu, Alman İmparatoru Kayzer Wilhem'in, Vahdettin ile görüşmesinde, Naci Paşa aracılığı ile Vahdettin'in ağzından Kayzer'e şu cümlelerle sorduruyordu: *"Türkiye'nin kalbgâhına yöneltilen ve durdurulmaksızın ilerleyen darbeler başarılı olursa Türkiye mahvolacaktır. Bu darbeleri durdurmak için yeterli teminat ifade eden sözlerinizi dinleyemedim. Lütfen bu hususta beni aydınlatıp tatmin buyurur musunuz?"* Bu soru üzerine İmparator, oturduğu sandalyeden derhâl ayağa kalktı. Alman İmparatoru olarak gelecekten ve geleceğin başarılarından söz etmesinden sonra, başarıdan şüphede duyulmasına hayret ederek Velihat'a, *"anlıyorum ki sizin zihminizi karıştıranlar vardır..."* diyerek Atatürk'ü ima edercesine Atatürk'ün elini sıkmadan salondan çıktı (Görgülü 1997:80-82).

Atatürk, Mondros Ateşkes Antlaşması'yla memleketin baştan sona kadar işgal ve istilaya uğrayacağı uyarısında bulunduğu gibi Osmanlı kabinesinin düşmanlar tarafından tayin edilebileceği ön görüşünü de İstanbul'daki ilgililere ilette. Başyazarlara bu konuyu anlatırken İstanbul'da sorumluluk mevkiinde bulunanları şu sözlerle eleştirmeden kendini alamadı: *"Kendini zayıf ve aciz gören insanlar, nisbeten kuvvetli ve azimli insanlardan merhamet diledikleri zaman mutlaka kendilerini acındıracaklarına kani olmak için bilmem ne his ve hasletle olmalıdırlar."* (Görgülü 1997: v137-138).

Atatürk, 7 Nisan 1924 günü Yunus Nadi'ye verdiği bir mülakatta anılarını iki bölüm hâlinde yazmak niyetinde olduğunu belirterek anlattıklarının *Nutuk* ile birlikte bir bütün oluşturacağını şu cümlelerle ifade etti: *"... İstanbul'dan ayrıldığım günden (16 Mayıs 1919) önceki durumları ayrı bir bölüm olmak üzere, o günden bu güne kadar (1924) cereyan eden olayları kaydedilmiş ve saklanmış olan belgeleri tasnif etmek suretiyle anılarımı yazmak niyetindeyim."* (Görgülü 1997: v18). Dolayısıyla Atatürk'ün iki başyazara verdiği mülakat, *Nutuk*'un tamamlayıcısı olarak, 19 Mayıs 1919'a kadar olan dönemi içermektedir. Bir başka deyişle *Nutuk*, Atatürk'ün anılarının devamı olarak 19 Mayıs 1919'dan başlamaktadır. Atatürk'ün Anılarından verilen örneklerde açıkça görüldüğu gibi liderin direnişi Adana'da, hatta Suriye Filistin Cephesinde başladı. Lider İstanbul'a geldiğinde de padişah ve hükümeti bu direnişe ikna etmek için yapılacak tüm ihtimalleri tükettikten sonra Anadolu'ya geçerek direnişi başlattı.

Atatürk, İstanbul'daki hazırlıkları ve direnişe hemen niin başlamadığını gazetecilere şu çarpıcı tespitlerle anlattı: *"Ben hemen söyleyeyim ki, ağır ve kesin bir kararın doğruluğuna inanmak için durumu her köşesinden incelemek gereklidir. Ağır ve kesin bir karar tatbik edilmeye başlandıktan sonra, "keşke bu tarafını da düşünseydim, belki bir çıkar yol bulurduk, yeniden bunca kan dökmeye, bunca can yakmaya ihtiyaç kalmazdı" gibi tereddütlere yer kalmamalıdır. Böyle bir tereddüt karar sahibinin vicdanında kanayan bir nokta*

olur ve onu yaptığının doğruluğundan da şüpheye düşürür. Bundan başka, beraber çalışacak olanlar, yapılandan başka bir şey yapılmak ihtimali kalmadığına inanmalı idiler. İşte benim mütareke sırasında dört beş ay İstanbul'da kalışım sırf bunun içindir... Tahmin edersiniz ki fikri hazırlıkları, seferberlikte asker toplan gibi davul zurna ile yapılamaz. Fikir hazırlıklarında tevazuyla çalışmak, kendini silmek, karşısındakine bir kanaat ilham etmek lazımdır" (Görgülü, 1997: 183-184).

Nutuk, 19 Mayıs 1919 ile başlamış olsa da, üç kıtada hüküm sürmüş altı asırlık bir dünya devletinin Anadolu'ya hapsedilerek imha edilmesine sebep olan siyasî, askerî, iktisadî, sosyal yapı ve olayları irdeler. Bunu yaparken lider, sahip olduğu her türlü resmî görev, makam ve rütbelerini bırakmayı göze alacak kadar vatan sevgisine, fedakârlık duygusuna ve çok yüksek bir öz güvene sahiptir. Çanakkale'de askerlerine ölüm emrini verdiğinde kendisi de siperlerin en önündeydi. Millî Mücadeleyi örgütlerken de en öne çıkmak suretiyle, tarih önünde, tüm sahip olduklarından vazgeçmesini bildi. Böylece, kendi olma rütbesinin her türlü rütbe ve makamın üzerinde olduğunu gösterdi.

Nutuk, ülkenin işgalden kurtuluşu ve Cumhuriyetin kuruluşunu belgeleriyle ortaya koyan bir eser olmasına rağmen, Türk aydını, yöneticisi, siyasetçisi, akademisyeni ve üniversite öğrencisi başta olmak üzere, Türk milleti tarafından yeterince okunmayan, bilinmeyen ve göz ardı edilen bir eser durumundadır.

Türkiye Cumhuriyeti karşı karşıya kaldığı bazı ulusal ve uluslararası sorunların üstesinden gelmekte zorlanmaktadır. Tarihin aynasına ve *Nutuk*'un sayfalarına bakıldığında benzer sorunların daha zor şartlara rağmen, akılcı bir şekilde çözüldüğü görülür. Hatta bu sorunlar bir daha yaşanmasın diye sorunlara neden olan kurum ve kuralların çağın gerektirdiği şekilde, Türk milletinin bünyesine uygun hâle getirildiği açıkça ortaya çıkar. Atatürk'ten ve *Nutuk*'tan ders alınmadığının en somut kanıtı, ülkenin yüz yıl sonra yeniden benzer sorunlarla karşı karşıya kalmasıdır. Hatta daha vahimi geçmişteki bu sorunların çözüm yönteminin unutulmuş olmasıdır.

Nutuk'un dilinin ağır olduğu iddiası okunmaması için gerekçe olarak öne sürüldüğü için günümüz Türkçesine aktarılması (sadeleştirilmesi) çalışmaları zaman zaman yerine getirilmeye çalışılmaktadır.

***Nutuk*'un Türk Dil Kurumu Tarafından *Söylev* Olarak Sadeleştirilmesi**

Atatürk'ün *Nutuk*'u okuyuşunun 35. yılında (1962), dilin gelişip değişmesi ve "genç kuşakların kendileri için en önemli bir ışık ve güç kaynağı olan" bu eseri anlayamadığı konusunda genel bir kanı oluştu. Türk Dil Kurumu da *Nutuk*'u o günün Türkçesine çevirtmeye, bir başka deyişle güncelleştirmeye (sadeleştirmeye) karar verdi (*Söylev*

1964 i). *Nutuk*'un yeni dile aktarılmasında hiç şüphesiz eserin yazıldığı dilin anlaşılmasından kaynaklanan yakınmalar ve Türk Dil Kurumuna yapılan sadeleştirme istekleri de etkiliydi (Öztelli 1977:509).

Nutuk konusunda gelen haklı talepleri değerlendiren Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulu, “*pek güç olduğu türlü denemelerle anlaşılan*” sadeleştirme işinin üstesinden gelebilmek için (Söylev 1964 i), Dr. Mehmet Tuğrul, Salâh Bırsel ve Cahit Öztelli’yi görevlendirdi. Yönetim Kurulunun sadeleştirmede belirlediği yöntem doğrultusunda; devlet örgütünde yeri olmayan padişah, halife, sadrazam gibi eski terimlerle, özel adlarda bir değişikliğe gidilmediği gibi özel adların bazılarının anlamları dipnotlarla sayfa altında açıklandı. Yabancı dilden özel adlar, söylenişlerine göre, Türk harfleriyle yazılırken, gerekli olanların ilgili dildeki yazılışları ayrıca içinde gösterildi. Yabancı sözcüklere karşılık bulunurken Türkçe sözcüklerin sözlük anlamları elden geldiğince aşılmadı. Ancak çok zorunlu durumlarda, Türkçe köklerden Türk dili kurallarına uygun sözcükler türetildiği gibi dilde bulunan bazı sözcüklere anlamlar da yüklendi. Sadeleştirme sırasında *Nutuk*'un anlaşılması çok güç olan birkaç uzun cümlelerin bölünmesinden başka cümle yapısının bozulmamasına da dikkat edildi. Atatürk’ün üslubunu “Namık Kemal üslubu denilen yüksek üslub” a benzeten Cahit Öztelli, çoğu zaman çevri işini yapıyor, arkadaşlarına gösteriyor ve onların görüşleri alındıktan sonra kesin hâle geliyordu. Yoğun bir çalışma temposuyla sadeleştirme projesi bir yılda tamamlanarak eser *Söylev* adı ile 1963’te Türk Dil Kurumu tarafından basıldı (Öztelli 1977: 509-510). Öztelli, *Nutuk* sadeleştirmesinin kendisine büyük bir sorumluluk yüklemesinin gerekçesini, “*Kurtuluş Savaşımızın Başı konusuyordu. Sanki, konuşan o değil, tarihi...*” diye belirtiyordu (Öztelli 1977: 510). Sadeleştirmede genç kuşakların *Nutuk*’u anlaması göz önünde tutulduğu için dil elden geldiğince arılaştırıldı (Söylev 1964: i).

Prof. Dr. Zeynep Korkmaz: Bir Asırlık Bilim Çınarı

5 Temmuz 1922’de Nevşehir’de doğan Zeynep Korkmaz, eski bir Türkmen ailesindendir. Babası Yusuf Hüsnü Bey, Konya ve İstanbul’da medrese tahsili yaptıktan sonra İzmir, Karaburun ve Turgutlu bölgelerinde üzüm ve incir ticareti yaptı. Yusuf Hüsnü Bey’in, Şefika Hanımla evliliğinden İzmir’de Naciye ve Kemal isminde iki çocuğu dünyaya geldi. Ancak İzmir’in Yunanlar tarafından işgali üzerine aile, 1921’de baba yurdu Nevşehir’e döndü. Yusuf Hüsnü Bey, Nevşehir’de birkaç yıllık öğretmenlikten sonra tekrar ticarete başladı. Zeynep Korkmaz da 1922’de, bu dönemde, Nevşehir’de dünyaya geldi. 1927’de Yusuf Hüsnü Bey, oğlu Kemal ile birlikte İzmir’e dönerek ticarî faaliyetlerine devam etti. Bir süre sonra da aile tamamen İzmir’e taşındı (Korkmaz 2004: 12-13).

Zeynep Korkmaz 1929 yılında Urla'da ilkokula başladı. Urla'da ortaokul bulunmadığı için eğitimine İzmir'de devam etti. Devamında İzmir Kız Lisesinden birincilikle mezun olduktan sonra, 1940 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF) Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde başladığı lisans öğrenimini 1944'te pekiyi derece ile tamamladı. 1944 yılı sonbaharında üniversitede akademik çalışmalarına başladı. Korkmaz, üniversite dışında da bilimsel çalışmalarına Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ve Türk Dil Kurumunda devam etti. Akademik çalışmalarının yanı sıra Türk Dil Kurumunda ve Yüksek Öğretim Kurumunda idarî görevlerde bulundu. Çok sayıda akademik eserlerin yanı sıra bilim dünyasına çok kıymetli akademisyenler kazandırdı (Korkmaz 2004: 14-23).

5 Ocak 1983 günü Cumhurbaşkanlığı başkanlığında toplanan Millî Komite, "Atatürk'ün Büyük *Nutuk*'unun" herkesin anlayacağı o günkü yazı diline çevrilerek basımının uygun olduğuna karar verdi. Bu karar doğrultusunda oluşturulan *Nutuk*'un İnceleme ve Redaksiyon Hey'eti, 25 Ocak 1983-28 Şubat 1983 tarihleri arasında (100. yıl) Kutlama Koordinasyon Kurulu Genel Sekreterliğinde (TBMM'de) toplanarak konu üzerinde çalışmalar yaptı. Bu çalışmaların sonucunda kurul, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'ın *Nutuk*'un 1927 baskısının mizanpajını göz önüne alarak yaptığı başarılı metin çevrisinin basımını uygun gördü (Atatürk 2018: 637-640). Prof. Dr. Korkmaz, 2018 yılında *Nutuk*'u ikinci kez sadeleştirerek bugünkü dilde yayına hazırladı.

Prof. Dr. Zeynep Korkmaz ile Söyleşi

Nutuk'u günümüz Türkçesine aktarabilmek, Türk dilinin geçmişine hâkim olmanın yanı sıra, *Nutuk*'ta anlatılan kişi ve olaylar arasında bağlantı kuracak kadar tarih bilgisi ile birlikte Atatürk'ün duygu ve ruh dünyasını özümsemeyi de gerekli kılar. Biz de *Nutuk*'u günümüz Türkçesine ikinci kez sadeleştirerek aktaran Prof. Dr. Zeynep Korkmaz ile *Nutuk* üzerine söyleşi yaptık.¹

Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Atatürk'ün ölümünün 25. yılı etkinlikleri çerçevesinde *Türkiye'nin Tarihi Akışı içerisinde Atatürk ve Dil Devrimi* (1963) eserini hazırladı. Eserin hazırlanmasından 20 yıl sonra (1983), Atatürk'ün doğumunun 100. yılını Kutlama Komitesi, Z. Korkmaz'dan *Nutuk*'un sadeleştirerek günümüz Türkçesine aktarılmasını talep etti. Söyleşimiz bu sürecin anlatımıyla başladı.

Halil Özcan (H. Özcan): Hocam, öncelikle *Nutuk*'un günümüz Türkçesine

¹ 13 Şubat 2018 Saat:15.00, Korkmaz'ın Ankara Kavaklıdere'deki evi.

sadeleştirilerek aktarılması görev ve sorumluluğu size nasıl verildi? Uygun görürseniz buradan başlayalım.

Zeynep Korkmaz (Z. Korkmaz):   nce *Nutuk*’u Başbakanlık, daha sonra benim hatırladığım kadarıyla başka bir yayınevi çıkarmıştı. Efendim, Atatürk’ün doğumunun yüzüncü yılında Kutlama Komitesi² Başkanı Mehmet   zg  neş’ti. Mehmet   zg  neř³ bir gün beni çağırdı. Beni de nereden tanıyorlar? Atatürk’ün   l  m  n 25. yılı dolayısıyla 1963’te Türk Dil Kurumu bir kitap çıkarmak istedi. O zaman, (Hasan Tahsin) Banguoğlu başkandı.⁴ Ben de zannederim yönetim kurulu   yesiydim, Türk Dil Kurumunda. Dedi ki (Banguoğlu), “*komisyon olarak bütün   niversitelere (Atatürk ile ilgili çalışma yapmalarını) yazdık. Atatürk’ün   l  m  n 25. yılına armağan olarak bir kitap çıkarmak istiyoruz. Kitap hazırlayın, yazı gönderin dedik. Bekledik, bekledik bir tek anı geldi. Atatürk hakkında kitap gelmedi*”. Bunun   zerine (bana), “*sen yaz*” dediler. Ben yazayım ama ben komisyon üyesiyim dedim. Herkesi bertaraf etti de oturup kendisi kitap yazdı, derler dedim. Dediler ki, “*komisyonu lav edeceğiz. Eser*

² Atatürk’  n Doğumunun 100  nc   Yılı’nın Kutlanması ve “Atatürk Kültür Merkezi Kurulması” Hakkında 23 Eylül 1980 tarih ve 2302 Numaralı Kanun kabul edildi. Bu kanunla Atatürk’ün doğumunun 100. yılı olması sebebiyle 1981 yılı “Atatürk Yılı” olarak kabul edildi. Ayrıca aynı kanunla Ankara’da Atatürk Kültür Merkezinin kurulmasına karar verildi (*Resmî Gazete* 1980:86). Kanunda belirtilen 100. Yıl Kutlaması Komitesi Başkanlığını Devlet Bakanı Mehmet   zg  neş yürüttü.

³ Mehmet   zg  neş (1921-1992), 27 Mayıs 1960’da Silahlı Kuvvetlerin   lke yönetimine el koymasıyla oluşan Millî Birlik Komitesi içinde yer aldı. 9 Temmuz 1961’de halk oylamasıyla kabul edilen T.C. Anayasasına göre Millî Birlik Komitesi   yelerinin Tabi     yesi sayılmasıyla Cumhuriyet Senatosuna katıldı. 26 Mart 1971’de kurulan Nihat Erim’in kabinesinde ve 17 Kasım 1974’te kurulan Sadi Irmak kabinesinde Devlet Bakanlığına atandı. 12 Eylül 1980’de Millî Güvenlik Konseyi tarafından Başbakanlığa atanan Bülent Ulusu H  k  metinde     nc   defa Devlet Bakanlığına atandı (*Türk Parlamento Tarihi* 1998: 43-44).

⁴ Banguoğlu, 21 Nisan 1904’te Drama’da doğdu. Ailesi Balkan Savaşı sonrası Türkiye’ye göç etti. Sel  nik’te başladığı eğitimini Balıkesir’de sürdürdü. Daha sonra   stanbul Sultanisine (  stanbul Erkek Lisesi) devam etti. Buradan mezun olduktan sonra D  r  lf  nun Edebiyat Fakültesinde   ğrenimi sırasında Fransızca bilmesi sayesinde *Vakit* gazetesinde muhabirlik yaptı. 1930’de Edebiyat Fakültesinden mezun olduktan sonra Ankara Gazi Terbiye Enstitüsünde edebiyat dersleri verdiği dönemde (1932) Almanya’da doktora eğitimine gitti. Almanya dönüşünde (1936) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine doçent olarak atandı. 1943’te Bing  l’den milletvekili seçildikten sonra hem Cumhuriyet Halk Partisinin (CHP) yayın işlerini hem de Halkevleri teşkilatını yönetti. 10 Haziran 1948’de Millî Eğitim Bakanı olduğunda aynı zamanda Türk Dil Kurumu Başkanlığını (TDK) da yaptı. 1960 yılında Türk Dil Kurumu Başkanlığına getirildi. 1961’de CHP’den Edirne senatörü seçildiğinde TDK Başkanlığını da 1963 yılına kadar sürdürdü (<https://islamansiklopedisi.org.tr/banguoğlu>).

gelmediğine göre sadece bir ya da iki anı geldi, Atatürk hakkında. Belli başlı bir eser yok". Pekî, oturayım yazayım dedim.⁵ Oturdum çalıştım, epey bir uğraştım. Yalnız şöyle bir sadece dil devrimini değil, bütün tarihî gelişmeyi gözden geçirerek o tarihî gelişme içinde Atatürk'ün yeri nedir? Yaptığı dil devrimini neyi ifade ediyor? Onu belirtmek icap eder diye düşündüm. Efendim bir tarihî değeri olması lazım dedim. Bunun üzerine **Türk Dilinin Tarihi Akışı İçinde Atatürk ve Dil Devrimi**⁶ diye bir kitap hazırladım.

Ömer Asım Aksoy'un Bir İtirazı

H. Özcan: Hocam, kitabın hazırlanması ve yayımlanması nasıl oldu? Bu süreci biraz anlatmanız mümkün mü?

Z. Korkmaz: Bu kitabı efendim, size anlatmış oluyorum. Efendim, kitabı (Türk) Dil Kurumu basacaktı. Ben bu kitabı götürdüğüm zaman (başkan), o zaman Allah rahmet eylesin Ömer Asım (Aksoy) Bey⁷ çok sevdiğim, hürmet ettiğim bir insandı. Nasıl yazıyordum ben kitabı? Her gün sekiz on sayfa yazıyorum. Acele ettikleri için

⁵ Unesco, Atatürk'ün ölümünün 25. yılı olması sebebiyle 1963 yılında Atatürk'ü anılmasını tavsiye etti. Türk Dil Kurumu da Atatürk'ün ölümünün 25. yılında (1963) Atatürk'ü anma etkinliği olarak üniversitelerden Atatürk ile ilgili kitap çalışması talep etti. Ancak üniversitelerden bir iki anının dışında eser gelmemesi üzerine kurum, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'dan bir kitap yazmasını talep etti. *Nutuk*'u günümüz Türkçesine aktarması Atatürk'ün doğumunun 100. yılı kutlamaları sürecinde gündeme geldiğinde ise Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'ın 1963 yılında ödül alan çalışması akla geldiği için bu görev de Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'a verildi.

⁶ Zeynep Korkmaz, *Türk Dilinin Tarihi Akışı İçinde Atatürk ve Dil Devrimi*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1963, Ankara (**EK-1**).

⁷ 5 Nisan 1988'de Antep'te doğan Aksoy, ilk, orta ve lise öğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra Halep Posta ve Telgraf Başmüdürlüğünde memurluğa başladı. Bir yıl sonra Antep'e tayin olduğunda memurluğun yanında vekil Türkçe öğretmenliği de yapmaya başladı. 1919'da yüksel tahsil için Mekteb-i Tıbbiye'ye girmesine rağmen 1920 ilkbaharında Antep'in Fransızlar tarafı işgali üzerine memleketine döndü. 1925 yılına kadar Antep'te öğretmenliğin yanı sıra yerel gazetelerde yazılar yazdı. 1925'te İstanbul'da Mekteb-i Hukuk'ta başladığı öğrenimini 1928'de tamamladı. Tayin edildiği Nizip Savcılığından istifa ederek avukatlık yaptığı sırada Gaziantep Lisesinde Türkçe öğretmenliği de yaptı. 1931-1936 yıllarında CHP il başkanlığı görevinden sonra 1935'te milletvekili oldu ve 1950 yılına kadar dört dönem milletvekilliği yaptı. 1941'de TDK Filoloji kolu başkanlığı görevini yürütürken Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü hazırlandı. 1949'da TDK Bilim Kurulu Üyesi seçildi ve derleme-tarama kolu başkanlığı ile genel sekreter ve derleme-tarama kolu başkanı olarak 1976 yılına kadar hizmet etti (<https://islamansiklopedisi.org.tr/aksoy>).

götürüyorum kuruma (TDK'ya), kontrolden geçiyor. Tamam diyorlar. O (kontrol edilen kısım) basım evine gidiyor. Ondan sonra ben tekrar yazıyorum. Tekrar getiriyorum. Ömer Asım Bey, kontrol ediyor. Eserin sonlarına doğru geldiğim zaman Halil Bey, bir gün Ömer Asım, telefonda bana “siz buraya bir not düşmüşsünüz” dedi.⁸ Ben de Atatürk Türk Dil Kurumunun bir gün bilimsel bir kurum hâline, bir akademi hâline gelmesini istiyordu, evet dedim. “Yok” dedi, “Atatürk'ün böyle bir sözü yok” dedi. “Bunu çıkarın, buradan notu” dedi. Cevaben dedim ki ben bunu kendim uydurmadım. Atatürk'ün hayatıyla ilgili eserlere baktım. Onun hayatını anlatan eserler var. Kendi ifadeleriyle dedim. Onun için ben oradan buldum bunun kaynağı var. Kaynak gösteriyorum dedim. Dedi ki “bunu çıkarmazsanız, bu cümleyi, notu, dipnotu, bunu basmayız” dedi. Çok üzıldüm tabî, ben çıkaramam dedim. Ben bir araştırmacı olarak ne belgeleri tahrip edebilirim, ne de bir kısmını atıp, bir kısmını kullanabilirim dedim. Böyle bir şey yok bende. Ondan sonra “biz de basmayız” dedi. Peki dedim.

Hoca, biraz durduktan sonra bu sorunu eşinin desteği ile nasıl aştığını anlatırken, o dönem yaşanan “Arı Türkçe” tartışmalarına da girmeden kendisini alamadı.

H. Özcan: Tabî bu beklemediğiniz bir durum olsa gerek. Bu süreç nasıl sonuçlandı?

Z. Korkmaz: Bunun üzerine tabî eve geldim. Evde rahmetli eşim (Mehmet Korkmaz) “ne oluyor” diye sordu? Ömer Asım Bey ile olan konuşmamızı aktardım. Bunun üzerine eşim bana hak vererek, “yok canım kendimiz bastırırız, üzme kendini” dedi. Yalnız o zaman da Türk Dil Kurumunda bir Arı Türkçeciler vardı.⁹ 1963, 1964 yahut

⁸ Söz konusu not, Atatürk'ün 1 Kasım 1936'da TBMM'nin beşinci devresinin ikinci senesi açışında yapmış olduğu konuşmada (TBMM Zabıt Ceridesi 1936) Türk Tarih ve Dil Kurumları için söylediği sözdür: “Bu ulusal kurumların az zaman içinde, ulusal akademiler hâlini almasını temenni ederim. Bunun için, çalışkan tarih ve dil âlimlerimizin, dünya ilim âlemince tanınacak orijinal eserlerini görmekle bahtiyar olmamızı dilerim.” (Korkmaz 1963:71).

⁹ Dilde özleştirme konusu, Korkmaz'ın birçok eserinde ayrıntılı bir şekilde değerlendirilir. Özleştirme, Türkçeyi edebiyat, felsefe, sanat, ilim ve teknik alanlarındaki her türlü gereksinmeyi karşılayacak biçimde özlü, yüksek seviyede bir kültür dili durumuna getirebilmektir. Özleştirme çalışmalarını dilin yapı ve işleyişine uygun olarak bilim metodunun uygulanmasını savunanlar “bilimci yöntem” olarak adlandırılır. Ancak özleştirme çalışmalarında dilin yapı ve işleyişine uygunluğunu arka plana iterek sadece yeni kelimelerin dilde tutunup tutunmayacağını gerçek ölçü olarak kabul eden yöntem ise “devrimci yöntem” olarak adlandırılır (Korkmaz 1979: 23). Atatürk, dil inkılabı ile Türk milletine kazandırdığı şahsiyeti Türk diline de kazandırmak istedi. (Korkmaz 1980:24). Dildeki yabancı asıllı bütün kelimelerin atılmasını ve bunların yerlerine Türkçelerinin konmasını isteyen akıma tasviyecilik

1965 yıllarında efendim ve rahmetli (Ömer Asım Bey), benim rahmetli eşimin de konservatuardan arkadaşısıydı; ikisi beraber müdür muavinliği yapıyorlardı. Cahit Külebi ve diğer sanatçılar (yazarlar) efendim, Arı Türkçecilik sevdasına düştüler. Biz diyorlar kelime uydururuz, siz ona kural ararsınız. Billhassa 1963 Kurultayında çok tartışma oldu.¹⁰ Efendim, ben yönetim kurulu üyesi olarak katıldım dedim ki, siz nasıl bir şey söylüyorsunuz, sanatçı olarak bir hikâye yazarken, bir roman yazarken kafanızdaki şekillenmeye göre uydurursunuz. Ama dil uydurulmaz dilin yüzlerce senelik, binlerce senelik bir geçmişi var. O geçmiş üzerinde gidiyor olunca dilin kurallarına uymak mecburiyetindesiniz. Eğer dilde uydurmaçılık hâkim olsaydı, Arapçayı, Farsçayı aldığımız zaman dilimiz bu hâle gelmezdi. Atatürk neden dil devrimini yapmak mecburiyetinde hissetmiştir? Çünkü Arap, Fars dili Türkçenin belini bükmüş, onu gelişemez duruma getirmiş ve yabancı kurallar hâkim olmuş. Dolayısıyla dilin kendi kuralları yok olmuş. Onun için böyle bir devrim yapmak mecburiyetini hissetmiştir. Olmaz, mümkün değil, dedim.

H. Özcan: Hocam, kitabın basımı aşaması nasıl tamamlandı?

Z. Korkmaz: Sonra fakülteye (DTCF) gitmiştim. Fakültede bir şey oldu. Dekanlık aramıştı beni. Galiba o zaman ben doçent ya da profesör temsilcisi olarak yönetim kurulundaydım (Korkmaz o tarihte doçentti). Fakülte Yönetim Kurulunda o zaman bir şey konuşurken dedim ki ben çok üzgünüm. ‘Niye’ diye sordu dekan. Efendim galiba Mustafa Akdağ¹¹ idi yanılmıyorsam. Türk Dil Kurumunda olanları anlattıktan sonra kitabı galiba, şimdi biz kendimiz bastıracağız dedim. Bana hiçbir şey söylemedi dekan. Önümde benimle konuşurken durdu. Baktım telefon ediyor bir yere. Herhâlde birini arıyor dedim. Tarih Kurumu Basımevini aradı. Böylece yayın aşamasına girdik. Ben, her gün yedi, sekiz ya da on sayfa yazarak basım evine veriyordum. Öyle basıldı, **Türkiye’nin Tarihi Akışı içerisinde Atatürk ve Dil**

denir (Korkmaz 1981:473). Şairlerin, yazarların ve ediplerin dilin söz hazinesini işleyerek geliştirmesine katkısı çok büyüktür. Sanatçının elinin değmediği bir dil, konuşma dili olarak ham hâlde kalır. Ancak dilde yeni kelimeler ortaya koyabilme ve dile yön verebilme bir bilim ve dilcilik işidir.” (Korkmaz Mayıs 1981: 22-24). 1960’lı yıllarda TDK ile birlikte tarihî gelişmelerden habersiz görünen bir kısım genç yazar ve bazı aydınlar, özleştirmecilik ve arı Türkçecilik yoluna girerek Türkçedeki bazı yabancı kaynaklı kelimelerden arındırma yoluna gittiler (Korkmaz Kasım 1981:18-20). Bu konuda Prof. Dr. Zeynep Korkmaz’ın diğer eserlerine bakılabilir (Ekim 1981, 1983, 1985, 1986, 1993).

¹⁰ Kurultayda Prof. Dr. Zeynep Korkmaz’ın bildirisi bulunmamaktadır. Hocanın kongreyi takip ederek tartışmalara sözlü olarak katılması ihtimali yüksektir (1964).

¹¹ Prof.Dr. Mustafa Akdağ (26.06.1962-02.1966) DTCF Dekanı.

Devrimi kitabım. Bunun üzerine dekan, Tarih Kurumu Basımevinin başındaki o zata, “Zeynep Hanımın orada bir kitabı basılıyormuş, Türk Dil Kurumu adına, lütfen onu biz fakülte olarak basacağız” dedi. O da “peki” dedi. Bana da üzülmeysin “biz öderiz” dedi. Hatta, “bunu şahsen bastırmanıza da gerek yoktur” dedi. Sonra aradan birkaç sene geçti. Ben de galiba yurt dışındaydım, gidip geliyordum. O ara bir Yunus Nadi Armağanı yarışması açılmış. Rahmetli eşim demiş ki, “yahu burada Zeynep’in bir Atatürk konusundaki efendim, kitapları arasında birini yarışmaya vereyim” demiş. Geldiğimde eşim, “sana sormadan senin kitabımı yarışmaya dâhil ettim” dedi. Aa! İyi yapmışsın dedim. Ve inanır mısınız o yarışmada benim kitabım Yunus Nadi Armağanı birinciliği¹² kazandı, iki yüz eser arasından.

H. Özcan: Sayın Hocam, *Nutuk*’un 90. yılı sebebiyle DTCF’de Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümünde *Nutuk*’u Türkmence ve Farsçaya çeviren hocalarla söyleşi yaptım.

Z. Korkmaz: Hangi Yılda çeviriler yapılmış?

H. Özcan: 2006 yılında Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurum Başkanlığının *Nutuk*’u dünya dillerine çevirme projesi kapsamında, Atatürk Araştırma Merkezi tarafından *Nutuk*, Kırgızca, Türkmence ve Farsçaya çevirildi.

Z. Korkmaz: Nereden çevrildi?

H. Özcan: Sizin günümüz Türkçesine sadeleştirerek aktardığınız eser ve 1927 baskısı üzerinden çevrildi. Şu anda da Özbekçeye çevriliyor.

Hoca, Özbekçe kelimesini duyar duymaz, Özbekistan ile ilgili bir anısını anlatmaya başladı.

Z. Korkmaz: Özbekistan’a gitmiştik hangi yıl olduğunu şimdi hatırlamıyorum.¹³ Orada bir hoca vardı. Onun da bir asistanı vardı. Ara sıra biz dışarıya çıkıyoruz. Şu anda asistanın ismini hatırlamıyorum ama arasam kayıtları vardır bulurum. Dışarıya çıkacağız, bize bir şey verdiler. Boynumuza astılar, isimlerimiz yazıyor biz de sevindik. Bize bunu verdiler diye. Dışarıya çıktık (gülerek anlatıyor). Hocanın asistanı, “bunları kim verdi size” diye sordu. Biz de içeriden verdiler takın diye dedik. “Bunları çıkarın” dedi. Niye dedik. “Bunlar sizde durdukça bütün polisler peşinizde dolaşırlar. Sizin yabancı olduğunuz belli olsun diye veriyorlar” dedi. “Çıkarın hepsini

¹² 1966-1967 Yunus Nadi Ödülleri Yarışma Birincileri: Türk Dil Devrimi’ni Yansıtan Türk Dilinin Arınması ve Zenginleşmesi, Zeynep Korkmaz (Cumhuriyet Dergi 1993 :4).

¹³ XXIX. PIAC toplantısı 15-21 Eylül 1986’de Taşkent’te (SSCB’de) yapıldı (Korkmaz 1995:366).

hemen” dedi. Özbekistan’da böyle. Özbekistan’da benden bir konuşma istediler. PIAC¹⁴ toplantısı vardı Özbekistan’da. PIAC’ın da başkanı var orada. Başkaları da var. Dediler ki, Türkçe konuşma yasak ya İngilizce, ya Almanca, ya da Rusça konuşacaksınız. Dedim ki, biz Türk’üz burası da Türk ülkesi. Nasıl burada İngilizce konuşacağız. Kim anlayacak bunu? Rusça biz bilmiyoruz. Bunun üzerine bana konuşma verdiler. Türkiye’yi temsilen 7-8 kişi vardık. Resimlerimiz var. Bakın konudan konuya atlıyoruz. Efendim, bunun üzerine ben 10 dakika kadar İngilizce konuştum. Sonra bu Türk ülkesinde, bunca Özbek dinleyicisine İngilizce hitap etmeyi ben haysiyetime yediremedim. Buradan itibaren Türkçe konuşmaya devam ediyorum dedim. Ondan sonra PIAC’ın başkanı Macar söylendi. Hiç aldırış etmedim. Daha sonra konuştum, bitirdim. Ama nasıl alkış, nasıl alkış o, Özbekler tarafından. Çünkü bütün Özbek aydınları gelmişti toplantıya. Sonra bir ara orada dediler ki, niye Türklere fazla zaman ayırdınız? Bir saatlik zamanda bize 25 dakika ayırmışlar diğerlerine 10’ar dakika, 15’er dakika ayırmışlar. Biz Türkiye’den geliyoruz. Burası Türk ülkesi onun için fazla zaman ayrılmıştır bize diye söyledik.

H. Özcan: Hocam *Nutuk*’a dönecek olursak, *Nutuk*’un daha fazla okunabilmesi, farkındalık yaratılabilmesi ve tanıtılabilmesi için sizce neler yapılmalıdır?

Z. Korkmaz: *Nutuk*’un daha fazla okunabilmesi için önce *Nutuk* nasıl bir eserdir? *Nutuk*’un nasıl bir eser olduğunu anlatmak lazım. *Nutuk*, herhangi bir aydının herhangi bir askerın, generalın kendi şahsı izlenimlerine dayanan bir eseri değildir. Atatürk gibi bir insanın eseridir ve burada bir milletin tarihini yapanla, onu devam ettiren aynı şahıstır değil mi?

H. Özcan: Evet siz de eserinizin ön sözünde bu durumu çok net vurguluyorsunuz.

Z. Korkmaz: Tabii, Atatürk İstiklal Mücadelesine atılmış bir komutandır. Ama aynı zamanda *Nutuk* gibi bir eserin sahibidir. Yani olayı yaşayanla onu anlatan aynı şahıstır. Birincisi, olayı yaşayanla anlatan aynı şahıs olduğu takdirde o eserin anlamı değişir. İkincisi de Atatürk, yaratılıştan çok zeki bir insan. Deha derecesinde zekâsı olan bir insan. Ayrıca çok zekiliği dışında bilgili bir insan. Çok iyi bir komutan.

¹⁴ PIAC (*Permanent International Altaistic Conference - Uluslararası Sürekli Altayistler Konferansı*); Altay dil grubu, Türk, Moğol, Mançu-Tunguz dillerinden oluşmaktadır. PIAC Altay toplulukları ile ‘etno-linguistik’ ilişki olduğu düşünülen Kore ve Japon halkları üzerine çalışan araştırmacıları da gruba dâhil edilmiştir. PIAC, yıllık toplantılarını yaz ortaları ile sonbahar arasında ortalama beş gün süreli olarak planlamaktadır. Toplantının dili İngilizce, Fransızca, Almancanın yanı sıra Rusça ve Türkçedir. PIAC Türkiye’de 1973 ve 2003 yıllarında toplantısını düzenledi. 2003 toplantısında PIAC Onur Ödülü Prof. Dr. Zeynep Korkmaz’a verildi (https://www.researchgate.net/publication/287996515_PIAC_2004).

Bunlara ilave olarak memleketini çok seven bir insan. Bir de tahammül kabiliyeti yüksek bir insan. Bütün bu özelliklerinin yanı sıra bir de çok güzel anlatma gücü var. Veciz konuşmaları var. Kendisinde 8-10 özelliği birinci derecede üstünde tutan komutan, bir için başına geçtiği zaman, *Nutuk* gibi bir eseri ortaya koyduğu zaman, onun değeri çok bambaşka olur değil mi ya!?

Asil Bir Davranış

H.  zcan: Evet Hocam, tabii ki öyle olur. Çünkü kahramanımız, vatan sevgisi yüksek olduğu kadar kendisini milletine adanmış bir asil kişidir.

Z. Korkmaz: Evet, bu bakımdan *Nutuk* müstesna bir eserdir. Onun çok iyi anlaşılması lazım. Anlaşılabilmesi için de onun değerini ayrıntılarıyla vermek lazım, okuyuculara değil mi, daha çok okunması için. Atatürk bu mücadeleye başladığı zaman Türkiye parçalanmıştı. Osmanlı Devleti parçalanmıştı. Her taraf işgal edilmiş, ortada bir Ankara ve çevresi kalmıştı. Hibiriyle, ne Karadeniz ile ne Akdeniz ile ne batıyla, ne de doğuyla temas kuracak bir durum yoktu. Ne yapmış Atatürk? Bir kere burada büsbütün yeni bir hamle yapmıştır. Nasıl yapmıştır bunu? Vatan sevgisiyle yapmıştır. O kadar yüksek bir vatan sevgisi vardı ki, Mustafa Kemal'de. Kendisi yüksek rütbelere sahip olduğu hâlde hepsini s k p atmıştır ve memleketi uğruna sadece bir Türk milletin n vatandaşı olarak mücadeleye atılmıştır. Bu ne kadar asil bir durumdur. Bunu gençlerin bilmesi lazım diye düşünüyorum.

H.  zcan: Aynı zamanda tarih bilgisi ve milletine güven ve sabır...

Z. Korkmaz: Efendim, tarih bilgisi var. Askerlik bilgisi ve millet, memleket sevgisi var. Ayrıca çok sabırlı bir insan. Biliyorsunuz kendisi Millî Mücadele'ye başladığı zaman derece derece ilerledikçe etrafında yüksek şahsiyetler vardı. Asker olsun, sivil olsun bunlar bazı şeyleri bir dereceye kadar kavrıyordular, ondan sonrasını kavrama g leri olmuyordu. Atatürk, onlarla anlaşabiliyor bir dereceye kadar. Fakat ondan sonra onların kavrama sınırları zayıfladıkça ne oluyordu?

Sabretme Gücü

H.  zcan: Ona karşı durmaya ve direnmeye başlıyorlardı.

Z. Korkmaz: Evet efendim, karşı cephe alıyorlardı. Atatürk bunlara azimle, sabırla karşı koymuştu. Yani cesareti, dehası ve konuşma kabiliyetindeki yükseklik bilgisi dışında ayrıca sabrı da çok yüksek seviyededir. Bunları yavaş yavaş ve böyle herhangi bir durum karşısında hemen sinirlenip öfkelenerek falan bıraksa, emeline ulaşamazdı. Sabretme gücü sayesinde ve memleket sevgisinin yüksek noktada

olması sayesinde bunlara katlanabildi.

***Nutuk*'un Ders Olarak Okutulması**

H. Özcan: Hocam, *Nutuk*'un ders olarak okutulması konusunda ne düşünüyorsunuz?

Z. Korkmaz: İnkılap Tarihi derslerinde, devrim tarihi derslerinde okutulması lazım. Belki diğer derslerle alakası olmayabilir ama Devrim Tarihinde mutlaka okutulması lazım.

H. Özcan: Ayrıca siyasal bilgilerde, uluslararası ilişkilerde de okutulması lazım değil mi? Ülkesini yönetecek ve temsil edecek kadroların *Nutuk*'tan faydalanması gerekir diye düşünüyorum.

Z. Korkmaz: Tabii konularla ilgili olarak siyaset bilimi siyaset tarafını okuması lazım. Vaktiyle Atatürk'ün manevî evladı Afetinan ile biz kadın¹⁵ derneklerinde tanışıyorduk. Onun için evine giderdik. Afet Hanım Atatürk'e ait çok şey anlatırdı. O münasebetle de Afet Hanımın anlattıklarına da zaman zaman tanık olmuşuzdur. Nasıl çalıştığını, efendim, nasıl kendisini memleket meselelerine verdiğini gayet güzel anlatırdı bize.

Gençliğe Hitabe

H. Özcan: Hocam, üniversiteye gelen öğrencilerimize ilk dersimizde Atatürk'ün Gençliğe Hitabe'yi nerede, ne zaman okuduğunu sorduğumda cevap alamıyorum. Demek ki öğrencinin *Nutuk*'tan haberi yoktur. Üniversiteye kadar gelen gençlerin *Nutuk*'tan haberdar olmaması çok üzücü değil mi?

Z. Korkmaz: Efendim, Atatürk bütün bunları, olanları bitenleri, siyasî bakımdan, askerî bakımdan, devletler hukuku bakımından çok çeşitli yönleriyle anlattıktan sonra bir sonuca gelmek istedi.

H. Özcan: O sonuç, Gençliğe Hitabe miydi?

Z. Korkmaz: Evet, çünkü Atatürk, söyledi, yaptı etti, ama birgün tarih olacaktır. Atatürk devrinin canlı kalabilmesi için Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nde o kadar, o kadar açıklayıcı ders verici özellikler var ki, insanın okuduğu zaman içi titiyor, içi titiyor. Onun için gençlerin bunu bilmesi lazım. *Nutuk*'un özünü ve anlamını çok

¹⁵ Kadın konusunda da çalışmaları vardır (Korkmaz, 1994:65-76).

kısa, çok veciz bir şekilde ifade eden bir şeydir Gençliğe Hitabe.¹⁶ Onun için her devrin gençliğinin bunu bilmesi lazım ki, memleketinin geçmişine ve geleceğine sahip çıkabilsin. Atatürk'ün derin bir düşüncesinin çok uzak görüşlülüğünün bir başka ifadesidir, *Nutuk*'un Gençliğe Hitabesi.

***Nutuk*'un İkinci Kez Sadeleştirilerek Günümüz Türkçesine Aktarılması**

H. Özcan: Gençliğe Hitabe'ye kadar geçmiş anlatılıyor, Gençliğe Hitabe'ye geldiğinde bir sayfa ile gelecek ile ilgili görev veriliyor.

Z. Korkmaz: Tabî tabî öyle. Yani muazzam bir eser. Ben her okudukça bazı noktalarda içim titriyor. İşte şimdi 2016'ya kadar basıldı ya *Nutuk*, ondan sonra baskısı yok. Bunun üzerine bana müracaatlar oldu. Dediler ki siz bunu 1981-82-83'lü yıllarda yapmışsınız. Ama o zamanın Türkçesi ile bu günün Türkçesi arasında fark var. Bir kere dil devrimi dolayısıyla dilde doğal bir gelişme var. Bir de ayrıca zamanın getirdiği gelişmeler var. Benim o zaman kullandığım dil ile bu günkü kullandığım dil farklı. *Nutuk*'u okuduğum zaman bakın bazı kelimeler şöyle (koltuğundan kalkarak çalışma masasından iki sayfa kâğıt aldı) bakın yeniden sadeleştirdim.

H. Özcan: Öyle mi? Hocam bundan haberimiz olmadı.

Z. Korkmaz: Evet, şimdi sadeleştirdim, ondan sonra onlar gözden geçirmişler, bana gönderdiler. Neden sadeleştirdim, size de yeni eserin ön sözünden okuyayım.

H. Özcan: Hocam izin verirseniz, ön sözü ben okuyup özetleyeyim.

Nutuk'un yeni basımının ön sözünde Korkmaz, *Nutuk*'un günümüz Türkçesine aktarılmış ilk baskısının 1984 yılında yapıldığını hatırlattıktan sonra, dilimizin geçirmiş olduğu hızlı Türkçeleşme dolayısıyla eserin gözden geçirilerek sadeleştirildiğini belirtmektedir. Bu yeni sadeleştirmeye çok yönlü bir eser olan *Nutuk*'un aydınlarımız ve gençlerimiz tarafından daha iyi anlaşılacağını ifade etmektedir (Atatürk 2018: XXVII).

H. Özcan: İkinci sadeleştirme ne zaman basılacak?

¹⁶ Korkmaz'a göre, Atatürk, Türk gençliğine öylesine güçlü, öylesine mukaddes bir emanet bırakmıştır ki, onu benimseyen kuşaklar kendilerine başka yollar, idealler ve önderler aramak zorunda kalmazlar. Yeter ki, bu mukaddes emanetin sırları yeterince kavranabilsin. Sırların kavranabilmesi için de Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi derin anlamlara sahiptir. Yurt ve millet sevgisini kendileri için en büyük güç kaynağı kabul eden ve muhtaç olduğu kudreti damarlarındaki asil kanda bulabilen, aynı zamanda Atatürk öğretisini ve inkılapların özünü kavramış genç kuşaklar Cumhuriyeti sonsuza kadar yaşatacaktır (1974: 57-66).

Z. Korkmaz: “Şubat (2018) sonuna kadar yetiştirmeye çalışacağız”, dediler.¹⁷ Bilmiyorum yetişir mi? Bir de Şubat sonunda bir sergi (kitap fuarı) açılacaktı.¹⁸ Nerede bilmiyorum, “acaba siz imza törenine katılabilir misiniz”, dediler. Vallahi duruma bakarım dedim. Mart başında da benim Muğla’da konuşmam var. Dünya kadınlar günü dolayısıyla. Buradan DTCF’den de istediler ama Muğla’ya¹⁹ söz verdiğim için iki yerde konuşamam dedim çok özür diledim. DTCF’de kendi fakültemde konuşmayı tercih ederdim ama daha önce Muğla’ya söz verdim. Velhasıl kelim bunlarla uğraşıyorum Halil Bey.

H. Özcan: Çok teşekkür ederim Hocam. *Nutuk*’un yeniden sadeleştirilerek basılacak olması benim için de okuyucu için de çok önemli bir haber oldu.

Z. Korkmaz: Bugünün gençleri de fazlasıyla istifade etsin diye, efendim açıp sözlüğe baksınlar demedim. Oturdum bütün kitabı bir kere daha elden geçirdim. Eski kelimeleri yenileriyle, Atatürk’ün anlayışını, üslubunu bozmayacak şekilde düzeltmeye çalıştım. Ne kadar başarı sağladım bilmiyorum.

H. Özcan: Emeginize sağlık, siz en iyisini yaparsınız.

Z. Korkmaz: Şimdi artık tekrar biraz daha sadeleştireyim deyince canla başla kabul ettiler.

***Nutuk*’a Olan İlginin Artması**

H. Özcan: Şu anda mevcut hâliyle de *Nutuk*’un satışının çok fazla olduğu Atatürk Araştırma Merkezi tarafından bana söylendi.

Z. Korkmaz: Elindeki *Nutuk*’u göstererek bunu basmaya devam ediyorlar mı?

H. Özcan: Evet hocam devam ediyorlar. Son dönemde *Nutuk*’un satışının arttığını biliyorum. Bunu nasıl değerlendirmek lazım?

Z. Korkmaz: Belki gençlerde Atatürk sevgisi daha güçlü bir şekilde bilinçlenmeye başladı. Eskiden de çok iyi tanınıyordu, biliniyordu ama bugün dünya şartları içerisinde Atatürk’ün kıymeti, Türk milletine, Türk ülkesine verdiği değer daha iyi kavrandı diye düşünüyorum. Çünkü okuyup yazma oranı çok yüksek, eskisi gibi değil. Eskiden *Nutuk*’u kaç kişi tanır, Ankara’da, İstanbul’da yüksek seviyede

¹⁷ İkinci Kez Sadeleştirilmiş Birinci Basım 2018’de yayımlandı.

¹⁸ Ankara ATO Congresium’da 16-25 Şubat 2018 tarihleri arasında yapılan 12. Kitap Fuarı.

¹⁹ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde Türk Dünyası Kültür Topluluğunun 8 Mart 2018’de düzenlediği *Türk Dünyasında ve Türkolojide Kadın* konulu etkinlikte Korkmaz, “Cumhuriyet Dönemi Türk Kadını” başlıklı bir konuşma yaptı.

okumuşlar,  niversite mezunları *Nutuk* diye bir şey işitmişlerdir ama ne olduğunu bilmezdi. Ama zamanla Türkiye’de eğitim seviyesi yükseldikçe Atatürk’ n ve dolayısıyla *Nutuk*’un değeri daha iyi kavranmaya başlandı diye düşünürüm ben.

H.  zcan: Sizce devlette sorumluluk mevkiinde bulunanlar *Nutuk*’u okuyup i selleştirseler sonuç ne olurdu?

Z. Korkmaz: efendim, devleti yönetenler Atatürk’  okusalar, benimseseler, candan i ten gelerek onun Türk milletini benimsediği gibi bunlar da Atatürk’  benimseseydi... Efendim, gelişi güzel bazı siyasilere bakıyoruz, hemen o anda hatırlarına gelen bir şeyi atıyorlar ortaya. Bakıyorsunuz arkasından Amerika itiraz ediyor, Avrupa Birliği itiraz ediyor. Çok geniş kapsamlı düşünmek ve derin düşünmek lazım. Millet menfaatlerini ön planda tutunca ben şunu çok iyi biliyorum dememeliyiz. Bakmalı kaynakları gözden geçirmeli, temkinli konuşmalı, ölçülü konuşmalı ve bugün geçer akçe gibi sayılan bir sözün yarın öbür gün bu millete zarar veren bir tarafı bulunursa, yabancı devletler onu ellerine, parmaklarına dolarlar ve Türkiye’nin karşısına o şekilde çıkarlar diye düşünebilmesi. Çok geniş kapsamlı düşünmeli, bunun için de çok iyi tahsil görmek, derin uzağı görmek, derin düşünebilmek ve ihtiyaçlı olmak gerekir diye düşünüyorum ben.

Millî Birlik, Bütünlük ve Fedak rlık

H.  zcan: Çok güzel anlattınız, devam edecek olursak, mill  birlik, bütünlük ve fedakârlık konusunda ne söylersiniz?

Z. Korkmaz: Efendim, bir kere *Nutuk*’ta anlatılan olaylar, Atatürk’ün başkanlığını yaptığı ve yakın arkadaşlarının himmetiyle, katılmasıyla gerçekleştirdiği olaylardır. Türk devletinin Türk milletinin, Türk ülkesinin o zaman karşılaştığı çok büyük sıkıntının yenilmesini (ortadan kaldırılmasını) ifade eder. Yenmiştir Atatürk onları. Efendim ve böylece, memleketine çok büyük diyebileceğimiz derinlemesine hizmette bulunmuştur. Fakat o zamanki insanlar bunun değerini biliyorlardı. Atatürk ne diyordu, “ben size taarruzu değil ölmeyi emrediyorum”.  l m  göze alacaksınız ondan sonra artık ölmek korkusu yoktur. Ben  l m  göze alıyorum ve kendimi memleketime feda ettim ama önemli olan memleketin kurtulmasıdır. “ l m korkusunu yendiniz mi, başarıya ulaşmak kolaylaşır” diyordu. Fakat bu kadar büyük sıkıntıları *Nutuk*’u okudukça öğreniyorsunuz. Efendim, benim rahmetli annem de anlatırdı. İstiklal Savaşında ne gibi fedak rlıklarda bulunduklarını. İki ayakkabısı olan birini veriyordu. İki i  gömleği olan birini veriyordu. Ve boyuna halktan toplanıyordu ama bunlar bedava değil. İleride bedelini ödemek şartıyla toplanıyordu. Ve böyle fedak rlıklar yapılmıştı. Onun için o zamanın insanları,

başlarından geçen felaketlerin, karşılaştıkları felaketlerin, ne kadar korkunç olduğunu bildikleri için Atatürk'ün de İstiklal Savaşı'nın da yapılanların da değerini takdir ediyorlardı. Bu güne gelince bunlar hikâye olmuştur. Hikâye olarak anlatıldığı için ha vaktiyle şöyle olmuş, ha böyle olmuş. Onu, o olayı, derinden yaşamış vaktiyle yaşamış olanlar kadar derinden hissedemezler, anlayamazlar. Bunu böyle izah etmek gerekir diye düşünüyorum. Allah korusun bir hadise insanın başından geçmeden onun ne olduğunu, ne ifade ettiğini insanların kavraması zordur. Hikâye olarak dinler ya öyleymiş, böyleymiş der. Ama yaşayarak öğrendiyse onun mükemmelliğini, derinliğini, güzelliğini veya çirkinliğini, korkunçluğunu, felaket oluşunu çok iyi kavrar. İşte böyle bir fark vardır, bugün ile geçmiş arasında. Benim rahmetli annem bazı şeyler anlatırken gözlerinden bulgur bulgur yaşlar dökülürdü. Niye? Çünkü onun içinde yaşamıştı. Onun için ölümlere kaput bezi bulamıyorlardı ve annem diyordu ki, "*benim İzmir'den Nevşehir'e getirdiğim sandığımda patiskalar vardı. Nefis patiskalar, onları vermek zorunda kaldım*". Yok ortalıkta kaput bezi şu, bu. Hiç bir şey bulunmuyor. Tabii bunlar çok önemli şeylerdir. Memleketin karşılaştığı en büyük sıkıntılar açısından. Bugün biz bunları hikâye olarak biliyoruz. Hikâye olarak bilinen şeylerle yaşanan şeyler arasında derin bir fark vardır diye düşünüyorum ben.

H. Özcan: Hocam, peki *Nutuk*'un farkındalığı için ne yapılmalı?

Z. Korkmaz: Efendim tabi *Nutuk*, Atatürk'ün icraatını kendi ağzından ortaya koyan önemli bir eser. Fakat devlet kurumları bununla doğrudan doğruya kendilerini ilgili görmezler. Çünkü çeşitli devlet kurumlarının kendi planları, programları vardır. Bu planlar, programlar doğrultusunda yol aldıkları için kurumlar için *Nutuk* ikinci, üçüncü planda kalmış bir eserdir. Ve şahsî ilgileriyle alakalıdır diye düşünüyorum. Çünkü kendi görev çerçevesinde, görev kapsamında yer alan bir durum değildir *Nutuk*. Onların şahsî, efendim, istekleriyle ilgili bir durumdur. Eğer şahsî istekleri varsa *Nutuk*'a yönelirler, okurlar ondan istifade ederler. Devletin geçmişinde neler olduğunu görerek geleceğe o tecrübe ışığında yön vermeye çalışırlar. Ama bunu ne dereceye kadar idrak ederler bilinmez artık. Ülkelerin seviyesiyle ilgilidir.

Evrensel Değerler ve Mazlum Milletler Açısından *Nutuk*

H. Özcan: *Nutuk* evrensel değerler içeren bir eser olduğu için diğer milletlere de rehberlik edemez mi?

Z. Korkmaz: Gayet tabii bir millet için çok derin anlam ifade eden bir eser, diğer milletler için de ifade eder. Ama başka milletler bunu ne dereceye kadar kavrarlar onu bilemeyiz. Çünkü her milletin kendi kültür yapısında, kendi geleneklerinde tarihî akışında, yol alışında başka başka etkenler vardır. Onun için *Nutuk* onları kendi

tarihlerinin seyri kadar ilgilendirmeyebilir. Ancak, konuya bilim açısından, değerli eserleri benimseme açısından bakıldığı zaman, *Nutuk*'un ayrı bir değeri vardır. Onun için efendim, belirli kimseler belki *Nutuk*'a fazla ilgi gösterir. Ama genel seviyede *Nutuk*, onlar için fazla bir şey ifade etmeyebilir. Çünkü Türk toplumunun geçmişini geleceğe bağlayan muazzam bir şeydir. Muazzam bir tarihî vakia ve bu vakıayı dile getiren bir eserdir.

H.  zcan: Tüm bu anlattıklarınıza ilave olarak emperyalizm tarafından sömürülen devletler, geri kalmış, işgale uğramış devletlerde *Nutuk* bilinci ve Atatürk'ün mücadele ruhu kavransaydı durum farklı olamaz mıydı?

Z. Korkmaz: Aaa tabi , *Nutuk*'u okuyan insan da devlet yönetiminde çok bilinçli bir duruma gelir. Ama benimseyerek iten gelerek okumak lazım. Yani *Nutuk*'u benimsemek lazım efendim. Diğer devletler bunu ne dereceye kadar benimserler onu bilemeyiz. Efendim, yalnız *Nutuk*  ğrenmek değil, *Nutuk*'u okudukları zaman, öğrendikleri zaman çok şeyi elde edebilirler de. *Nutuk*'u okuyan ve onun k ll ne, içindeki değerlere nüfuz etmesini bilen bir insan, kendi memleketinin değerlerini de ona göre ayarlamaya kalktığı zaman bir şey ifade eder. Yani *Nutuk* başka milletlerin efendim, gelişmesinde de bir kaynak eser olarak kullanılabilir. Bunun için o başka milletlerin aydınlılarının bunu okuyup bundan anlam çıkararak onu kendi milletlerine, kendi toplumlarına uygulama gücüne sahip olmaları lazım. Bu da toplumun aydınlanmasıyla ilgili bir vakiadır. Toplum eğer aydınlanamamışsa, *Nutuk*'u bir hikâye kitabı gibi zaten okumaz da okuyabilecek durumda olan insanlar, aydınlık seviyesine ermiş insanlardır değil mi? Bakın şimdi Afganistan'ı düşünün, Pakistan'ı düşünün, Suriye'yi düşünün, Irak'ı düşünün ne ile uğraşmaktadırlar onlar? Daha ziyade milliyet, efendim kök, nereden gelmişler? Bir de mezhep mücadeleleri? Dindeki dinin kollarındaki Müslümanlığın, İslamiyet'in kollarındaki ayrılımayı İran'daki gibi...

H.  zcan: Hocam, en azından Atatürk' n ve Cumhuriyet'in kadına verdiği hakları örnek alabilseler...

Z. Korkmaz: Ben şimdi kadın konusunda çalışıyorum. Bizde kadının seviyesi Cumhuriyet devrinde fevkalade yükselmiştir. Osmanlı devriyle kabili kıyas değildir. Bir toplum düşünün yarısı kadın, yarısı erkek. Erkeğe bütün haklar verilmiş, kadında her defasında esirgenmiş, esirgenmiş ve Cumhuriyet dönemine gelindiği zaman kadın kafes arkasında hiçbir hiçbir hakkı olmayan sadece ocuk doğuran, yemek pişiren, ev işlerine bakan bir mahl k olarak görülmüş. Ne yapmış Atatürk, bir toplumun modern bir seviyeye ulaşabilmesi için o toplumun temelini teşkil eden kadın ve erkek arasında bir eşitliğin olması lazım demiş. Onun için kadın haklarının üzerinde ısrarla durmuştur. Ve kadın hakları açısından Cumhuriyet dönemi, bir

devrim dönemidir aynı zamanda. Şimdi bunu yabancı memleketler, Atatürk'ün yaptıklarını bilinçle kavrayabilirler ve kendi toplumlarının şartlarını düşünerek onlara nasıl uygulanacağı konusunda bir efendim zihin çalışması yaparlarsa, kendi toplumlarını kurtarabilirler. Fakat o durumda genellikle olamadıkları veya olmaya çalıştıkları zaman birçok yabancı güçler tarafından bertaraf edildikleri için bugün bir türlü kalkınamamaktadırlar değil mi? Ortadoğu'da olanları bir düşünün, hatta bize bile tahakküme kalkıyor, Amerikası, Avrupası değil mi? Bunlara karşı bizim direnmemiz fevkalade bir şeydir. Çünkü tarihi yaşamışız. Tarihi yaşadığımız için tarihin ders alınacak taraflarını çok iyi görmüşüz. Onun için bugün kendimize hâkim bir durumda onlara karşı koyabiliyoruz. Ama bazı devletler hâlâ din mücadelesiyle, mezhep mücadelesiyle efendim, ırk mücadelesiyle Arap'tır efendim, Kür'tür efendim, Türk'tür gibi bunları birbirine karıştıran ve bu arada da devlet düzenini bozmaya çalışan yabancı güçlerin entrikalarıyla perişan durumdadırlar. Ey, işte yaşıyoruz, görüyoruz onun için kalkınabilmesi yok. Esaslı fikirleri devlet yapısıyla devletin gelişmesiyle ilgili temel fikirlerin benimsenmesi ve bunun o devletin yapısındaki çeşitli faktörlerle iyi ayarlanması gerekir diye düşünüyorum.

H. Özcan: Çok teşekkürler Hocam.

Z. Korkmaz: Estağfurullah!

H. Özcan: Gençliğe Hitabe konusuna dönelim mi?

Z. Korkmaz: Çok önemli bir şey Gençliğe Hitabe, her okuyuşta her okunuşta insanın yürekleri titriyor. Bizim İstiklal Savaşı'nda geçirdiklerimizin efendim gençliğe, yeni neslin kavraması ve yeni neslin, gençliğin her dönem gençliğinin kendi milletin ilerlemesi, yükselmesi için nelere sahip olması, neleri idrak etmesi lazım geldiği konusunda fevkalade bir şeydir. Nedir nedir, fevkalade bir öncü niteliğindedir bu sözler.

H. Özcan: Başka bir mesajınız var mı?

Z. Korkmaz: Bakayım benim bir notum var mı? Efendim *Nutuk* çok değerli bir eserdir. Tarihi yapanla yazan aynı şahıs olduğu için ayrıca memleket sevgisi her türlü değer üzerinde tutuldu. Memleket sevgisi ve milletin kurtuluşu için her türlü şahsî efendim, şahsî değerleri ayak altına almaktan çekinmeyen bir insan. Ayrıca çok zeki, deha derecesinde zeki olan, çok bilgili, kültürlü bir insanın ortaya koyduğu sonuçlar olduğu için hakikaten üzerinde her zaman durulması sık sık okunması lazım gelen bir (eserdir) şeydir. *Nutuk* her okunuşunda insana başka bir şeyler bildirir. Bir de o zaman memleketin içinde ne karışıklıklar vardı biliyorsunuz. İnsanlar yüksek seviyede Atatürk'ün etrafında kendi arkadaşı olan insanlar şahsî menfaatleri açısından Atatürk'e bile cephe almışlardır değil mi? Atatürk'e siz nerede doğdunuz,

Selanik'te doğdunuz bugün Selanik Türkiye'nin sınırları dışındadır. Binaenaleyh siz burada söz sahibi olamazsınız demeye getirecek kadar alçalmış olan menfaat düşkünü insanlarla bir arada çalışmak zorunda kalmıştır Atatürk. Ama çok sabırlıdır. Niçin sabırlıdır? Memleket sevgisi, millet sevgisi her şeyin üzerinde olduğu için sabretmesini de bilmiştir. Onları idare etmesini de bilmiştir. Zamanına kadar değil mi? Atatürk bağımsız, müstakil çok ileri seviyede bir devlet düşünüyordu. Ama etrafındakilerin bir kısmı bunu idrak edebilecek durumda değildi. Olmadığı için iki de bir de karşılık veriyorlar. Anlaşmazlık çıkıyor ama Atatürk bunları hep hep idare yoluyla devam etti.

H. Özcan: Hatta İzmir suikastı ile canına kastetmek istediler ve üzerine konuştuğumuz *Nutuk* ondan sonra kaleme alındı değil mi?

Z. Korkmaz: Tabi tabi tabi hayatıyla oynamak istediler onun değil mi?

H. Özcan: Evet Sayın Hocam çok çok teşekkür ediyorum, yüreğinize sağlık; evinizi de açtınız bize.

Z. Korkmaz: Bittiyse ben size şimdi çay koydum. Onun altını bir yakayım (Hocam çay ile birlikte fırından da servisi kendi elleriyle yaptı).

Çay dönüşü tekrar çalışma masasına geçti ve benimle görüşmesi için aldığı notları hatırladı. Notlarına bakarak röportajı hem özetledi hem de sonucunu vurguladı.

Z. Korkmaz: Devrim tarihimizin birinci elden kaynak bir eseri olması bakımından çok büyük değer taşır. Atatürk yalnızca kaynakları inceleyerek bu eseri yazmış değil. Tarihi yapanın kendisidir. Tarihi yazanla yapan aynı kişidir. Sabırlı demişim Atatürk'e olayları çok derin bir görüşle yönetme yeteneğinin sahibi. Ancak etrafında şahsî çıkarlarına, şöhret yapmayı ön planda tutarak veyahut da mücadelenin amacını tam kavramayanlarla anlaşması kolay olmamıştır. Ama bunu sabırla karşılamıştır. Olağanüstü yeteneklere sahipti. Her türlü davranış ve yeteneği ile askere üstün düzeyde güç katma özelliği vermiştir. Efendim, "*ben savaşta sizden taarruz değil, ölmeyi emrediyorum*", diyerek onlara ölümü hiçe sayma fikrini aşılarmıştı. Dolayısıyla İstiklal Savaşını çok kolay kazanamadık. O zaman memleket içerisinde bir takım zararlı teşekküller vardı biliyorsunuz. O zararlı teşekküllerle uğraşması ne kadar bir şey ister, takat ister, dayanma ister. Düşünüyorum da bugün herhangi biri böyle bir durumla karşılaşsa, kolay kolay efendim tahammül edemez ona. Fakat o onları bir de ayrıca görüyor, kontrol ediyor. Büyük komutanları, onların hareketlerini kontrol ediyor. Onların eksikleri, yanlışları iyi göremedikleri tarafları varsa o komutanları da ayrıca yönlendirme yolunu tutuyor. Yani Türk devleti için çok büyük bir şans

olmuştur, Atatürk gibi bir insana sahip olması. İnşallah bundan sonra da öyle insanlar yetişir.

Sohbet devam ederken Atatürk'ü anlatmaya devam etti.

Z. Korkmaz: Derinlemesine tahlil edebildiği için ne yapıyor, çarelerini de daha kolay düşünebiliyor. Tahlil yeteneği olamayan bir insan olaylara çare bulmakta sıkıntıya düşer. Hitabet gücündeki derinlik ve kapsamlılık dolayısıyla konuşmaları ülkenin her tarafında ses getirir bir etki yapmıştır. Elde edilen bütün değerlerin korunmasını Gençliğe Hitabesiyle gelecek kuşaklara aktarmasını da bilmiştir.

"Başka bir milletin himayesine sığınarak bağımsızlığımdan yoksun olan bir millet medenî insanlık dünyasında uşak olma mevkîinden kurtulamaz" sözleriyle bu gerçeği dile getirmiştir.

H. Özcan: Bu notu bana imzalayıp verebilir misiniz?

Z. Korkmaz: Ama sağlam yazım değil, çok alelacele yazdığım yazı ama şurayı imzalayayım (EK-2).

H. Özcan: Bir de *Nutuk* kitabını imzalar mısınız? Çok teşekkür ediyorum saygıdeğer Hocam.

Sonuç

Atatürk, 1926 yılının Mart ve Nisan aylarında anılarını ve *Nutuk*'u belgeleriyle tarihe bırakmaktaki amacını, *"Bunu yapmayı gelecek kuşaklar için, Türk Cumhuriyeti tarihi için bir vazife olarak kabul ediyorum..."* diye açıkladı (Görgülü 1997:18). Böylece, tarihî olayları yönetmedeki titizliğini ve başarısını tarih yazarken de göstermiş oldu. Atatürk, *Nutuk*'u yazarak da kendi vazifesini hiç şüphesiz fazlasıyla yerine getirdi. Ancak Türk gençliğinin ülkesinin kurtancısı ve kurucusunun belgelere dayalı olarak kendisine takdim ettiği *Nutuk*'tan ve *Nutuk*'un sonunda yer alan Atatürk'ün Gençliğe Hitabesinden haberdar olmaması son derece üzücüdür.

Nutuk'ta anlatılan olayların üzerinden 100 yıldan fazla bir zaman geçmiş olmasına rağmen *Nutuk*, güncelliğini korumaya devam etmektedir. Çünkü Türkiye neredeyse bir asır önce çözmüş olduğu bazı sorunlarla yeniden uğraşır hâle geldi. Sorunlar karmaşık hâle geldikçe Atatürk ve *Nutuk*'un rehberliğine olan ihtiyaç da artmaktadır. *Nutuk*'un yeniden sadeleştirilerek geniş kitlelere ulaştırılması da bu ihtiyacı karşılamak için yapılan önemli bir hizmettir.

Nutuk'u sadeleştirerek yeniden günümüz Türkçesine aktarma görevi de birincisini 1983 yılında yerine getiren bir asırlık bilge çınar Prof. Dr. Zeynep

Korkmaz'a verildi. *Nutuk*'u sadeleştirerek aktarmak çok fazla sorumluluk gerektiren bir durumdur. Çünkü, sadeleştirmeyi yapan kişinin dile hâkimiyeti kadar, tarihî olayları ve şahsiyetleri bilmek kadar, Atatürk'ün fikir ve ruh dünyasını özümsemesini gerekli kılmaktadır. Bu görevi başarıyla yerine getirmiş olan Korkmaz'ın *Nutuk* konusunda, Atatürk konusunda ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi konusunda verdiği mesajlar oldukça önemlidir. 100 yaşına bir kala Korkmaz Hocanın Gençliğe Hitabeyi anlatırken üzerine basa basa yüreğinin titrediğini söylemesi, dinlerken bizim de içimizi titrettiği gibi, bize işte kendisine Cumhuriyet emanet edilen Atatürk genci dedirtti.

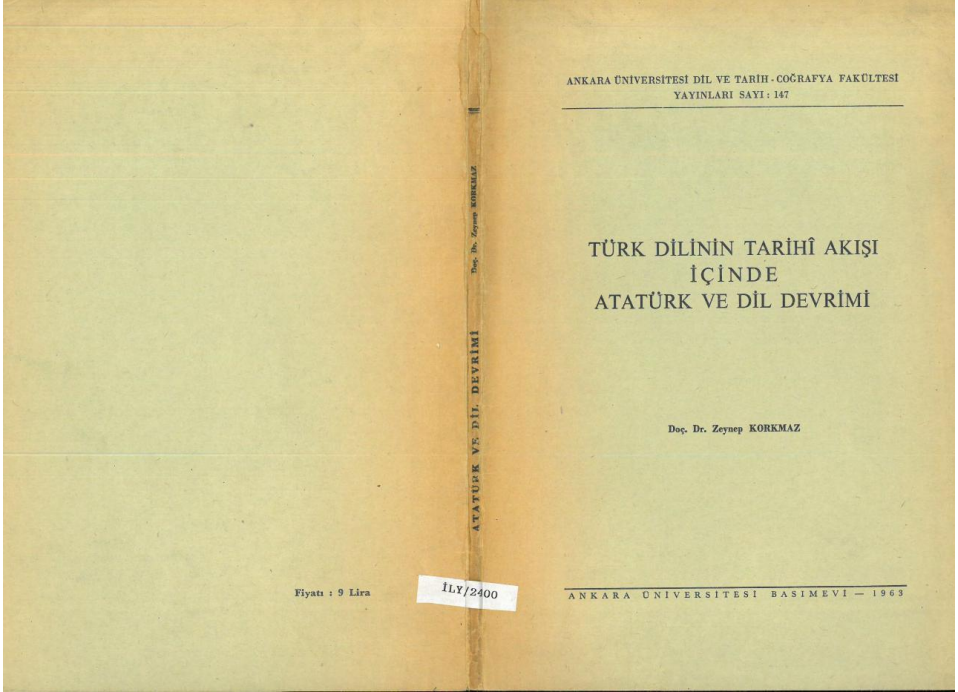
Teşekkür: Ömrünü bir asırla taçlandırmak üzere olan Prof. Dr. Zeynep Korkmaz Hocama *Nutuk* ile ilgili engin düşünce ve tecrübelerini aktardığı bu özel söyleşi için teşekkür eder, sağlıklı bir ömür dilerim.

Kaynaklar

- ATATÜRK (1964), *Söylev (Nutuk) I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- ATATÜRK K. (1991), *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyanmaları IV*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- ATATÜRK K. (1991) *Nutuk Vesikaları*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- ATATÜRK K. (2018) *Nutuk*, İkinci Kez Sadeleştirerek Bugünkü Dille Yeniden Yayına Hazırlayan Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- BAYUR Y. Hikmet (1990) *Atatürk Hayatı ve Eseri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- Cumhuriyet Dergi* (1993) 4 Temmuz, Sayı: 380, 4.
- BEŞE İ. (2009), *İşgalden Kurtuluşa Kilis Aralık 1918-1921*, Başak Matbaa, Ankara.
- GÖRGÜLÜ İ. (1997) *Atatürk'ün Anıları*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*. (Mart 1959), E.U. Basımevi, Yıl: 8, Sayı: 27, Vesika No: 697, 43.
- Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*. (Mart 1959), E.U. Basımevi, Yıl: 8, Sayı: 27, Vesika No:714, 131-132.
- Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*. (Haziran 1959), E.U. Basımevi, Yıl: 8, Sayı: 28, Vesika No: 720, 171.
- Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*. (Haziran 1959), E.U. Basımevi, Yıl: 8, Sayı: 28, Vesika No: 721, 175.
- Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*. (Haziran 1959), E.U. Basımevi, Yıl: 8, Sayı:28, Vesika No: 735, 231-232.
- Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*. Eylül 1959), E.U. Basımevi, Yıl: 8, Sayı: 29, Vesika No: 743, 283-284.
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/aksoy-omer-asim>
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/banguoglu-hasan-tahsin>
- <https://www.5ocakgazetesi.com/yazi/5-ocak-ta-5-ocak-ta>
- https://www.researchgate.net/publication/287996515_PAC_Uluslararası_Surekli_Altayistler_Konferansı_ve_47_PAC_PAC_Permanent_International_Altaistic_Conference_and_47th_PAC_2004.
- İNAN A. (2011) *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*, İş Kültür Yayınları, İstanbul.
- KOCATÜRK U. (2007) *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, Atatürk

- Araştırma Merkezi, Ankara.
- KORKMAZ Z. (1963) *Türk Dilinin Tarihi Akışı İçinde Atatürk ve Dil Devrimi*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara.
- KORKMAZ Z. (1974) "Cumhuriyetin 50. Yıl Dönümü Dolayısıyla Köktürk Yazıtlarından Atatürk'ün Gençliğe Hitabesine" *Cumhuriyetin 50. Yıl Dönümü Anma Kitabı*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Yayınları, Ankara, 57-66.
- KORKMAZ Z. (1979) "Dili Özelleştirme Konusundaki Ayrıntıları Üzerinde Bir Karşılaştırma", *Milli Kültür Dergisi*, Cilt: I, Sayı: 12 (Aralık), 23-36.
- KORKMAZ Z. (1980) "Atatürk ve Türk Dili", *SİSAV (Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı) "Türk Dili" Semineri*, 26-27 Aralık, Tarabya Otel, İstanbul, 15-32.
- KORKMAZ Z. (1981) "Atatürk ve Milli Dil Anlayışı" Atatürk'ün Milliyetçilik ve Devletçilik Anlayışı Semineri", *Türk Kadınlar Kültür Derneği Yay.*, Ankara 1981, 3-8.
- KORKMAZ Z. (1981) "Dilde "İlericilik" ve "Gericilik" Üzerine II", *Meydan Dergisi*, Sayı: 599-81 (Kasım), 18-20.
- KORKMAZ Z. (1981) "Dilde İnkılâpçılık ve Tasfiyecilik Anlayışının Sınırı", *Meydan Dergisi*, Sayı: 592-74 (Nisan), 15-17.
- KORKMAZ Z. (1981) "Dile Yön Verme" *Meydan Dergisi*, Sayı: 593-75, (Mayıs), 22-24.
- KORKMAZ Z. (1981) "Tasfiyecilik" *Türk Ansiklopedisi*, Cilt: XXX. MEB. Ankara, 473-475.
- KORKMAZ Z. (1981) "Dilde "İlericilik" ve "Gericilik" Üzerine I", *Meydan Dergisi*, Sayı: 598-80 (Ekim), 19-21.
- KORKMAZ Z. (1983) "Türkiye'de Dil Davasının Dayandığı Fikir Temelleri ve Bu Davada Bu Gün Uyulması Gereken İlkeler" *Türk Kültürü Araştırmaları*, 1979-1983 (Ankara), Prof. Dr. Faruk Timurtaş'ın Hatırasına Armağan, 179-190.
- KORKMAZ Z. (1985) "Dil İnkılâbının Sadeleşme ve Türkçeleşme Akımları Arasındaki Yeri", *Türk Dili*, Cilt: XLIX, Sayı: 401 (Mayıs 1985), Ankara, 1-32.
- KORKMAZ Z. (1986) "Dil İnkılâbı ve Atatürk'ün Türk Diline Bakış Açısı", *Türk Dili*, Sayı: 419, (Kasım 1986), 790-798.
- KORKMAZ Z. (1986) "Millî Kültür Dil ve Gençlik" *Milli Kültür ve Gençlik Sempozyumu*, (13-14-15 Kasım 1985), Gazi Üniv. Rektörlüğü Yay., Ankara, 105-117.
- KORKMAZ Z. (1993) "Dilimizin Dünkü ve Bu Günkü Sorunları ve Çözüm Yolları" *Türk Dili*, Sayı: 500 (Ağustos), 155-180.
- KORKMAZ Z. (1994) "Tarihî Gelişme Seyri İçinde Türkiye'de Kadının Bu Günkü Durumu Üzerine Genel Bir Değerlendirme", *Türk Kültürü Dergisi*, Cilt: XXXII, Sayı: 370, 65-76.
- KORKMAZ Z. (1995) "XXIX. PIAC. 15-21 Eylül 1986 Taşkent SSCB Açılış Tören Konuşması", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar İkinci Cilt*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 629, 366-368.
- ÖZTELLİ C. (1977) "Söylevin Sadeleştirilmesinde Tutulan Yol", *Okunuşunun 50. Yılında Söylev Özel Sayısı*, *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergi*, Sayı: 314, 509-510.
- Resmî Gazete* (1980) 26.09. Sayı: 17117, Tertip: 5, Cilt: 19, Sayfa: 86.
- ŞAPOLYO E.B. (2018) Mustafa Kemal Atatürk, *Kopernik Kitap*, İstanbul.
- TBMM Zabıt Ceridesi*, 1.11.1936, Devre: V, İcmitma: 2, Cild: 13.
- Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri* (1988), I. Cilt (1961-1964), TBMM Vakfı Yayınları No: 16, Ankara, 1998.
- X. Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1963 (1964), Türk Tarik Kurumu Basımevi, Ankara.
- Zeynep Korkmaz Armağanı* (2004), Türk Dil Kurumu Yayınları: 853. Ankara.

EK-1: Prof. Dr. Zeynep Korkmaz tarafından Atatürk'ün ölümünün 25. yılında yazılan ve Yunus Nadi ödülüne değer görülen eseri.

EK-2 Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'ın kendi el yazısıyla *Nutuk* söyleşisi için aldığı üç yarım sayfalık imzalı notu.

Nata L

Sabıkle olaylar kab dırn
 lın gövde gövdeye getene-
 gis salıp. Ancak etrafın
 da salısı çakırları ne sab-
 2et geçincey an plavıde
 tutarak ^{neç mışadıkın dırcın tar-} ~~neç mışadıkın dırcın tar-~~
 maydın atırdın ^{neç mışadıkın dırcın tar-} ~~neç mışadıkın dırcın tar-~~
 (H. Edip).

H. Edip

6- Her türlü dırcın ne gelene-
 gi ile ashere üstün olıyordı
 güç katma öpülgü ^{sonralar} ~~sonralar~~
 Savaşmada da rje taatıyın
 değıt okuğı naredeğesene
 atırdın üstün baktıran
 Güneşi

7- İlla olarak miltetın kagı
 yetli ne sıfı lın miltet olarak

gafama azrını ayn planda tut-
muş bu uran. Başka bir mülketin
kudretine şükranla bağlanıyor
olan yolsun olan bu mülket me-
dhi cinsinle düşüncede uzak al-
mak mevkimden kurtulamaz 107-
li ile bu gerçeği öyle gösterir

8 - ~~Her~~ zihnedir cümle
dauşuklulukla olayları dahi-
lenesine fakat yeterince sa-
hip olmaz

9 - Hitabet gücünde olan-
lık ne baysanlık olamaz. Sy-
la kongrelerin ilken
her tarafta ses getiren etki
yapması

10 - Edele olan lütus dege-
lini her anası gerçeğe
hitabeti ile gelecek bursaklar
devretmesi

L. Tuncel

Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, 13 Şubat 2018

Doç. Dr. Halil Özcan

Prof. Dr. Zeynep Korkmaz

Prof. Dr. Zeynep Korkmaz *Nutuk*'u anlatırken.

Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, *Nutuk*'u ve *Nutuk* ile ilgili aldığı notunu Halil Özcan'a imzalarken.

Halil Özcan <https://orcid.org/0000-0002-6294-2576>

Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Atatürk İlkeleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Öğretim Üyesi.

E-Posta: hozcan@baskent.edu.tr

Adres: Başkent Üniversitesi Atatürk İlkeleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Bağlıca-Etimesgut/Ankara.

Yazı bilgisi:

Alındığı tarih: 25 Şubat 2021

Yayına kabul edildiği tarih: 20 Mart 2021

E-yayın tarihi: 5 Temmuz 2021

Çıktı sayfa sayısı: 35

Kaynak sayısı: 45

<https://orcid.org/0000-0002-6294-2576>